

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Härad: Linneryd Adress: Knutsgård, Jät
 Socken: Jät Berättat av: "mig själv"
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1880 i Kalfsvik

Svar på Frågelista S. U. F. 26, ond fot etc.

Innehåll:

Ond fot.	sid. 7.
Prinsoppan till barnet	" 2
Skyddsmedel mot "ond fot"	" 5
Ond hand	" 9
Tung fot	" 9
Ont håll	" 10, 12
Ond tunga	" 77
God hand	" 12
Skada, vållad av sj kyrkotagare	" 14
Havandeskap och lyte	" 16.

ACC. N:R. M. 6491:1-17

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Härad: Trimmervald Adress: Trulsa gård gåt
 Socken: Jät Berättat av: min syster
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1880 i Stalpruik

7.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lunds Universitets folkminnesarkiv

Lund.

1 En person med "önd fot" menas ju en
 sådan människa som kan gå ästad och göra
 sin västa allt out. Jag har nu inte annat att
 gå efter än vad jag har hört gamla tala om
 av här och där. Jag har hört att det är
 den människan med "önd fot" omedvetet att
 en sjukdom en olycka kan drabba det hos
 den människa går fram till om hon kommer
 in i en ladugård så blir djuren sjuka ja till
 och med dör, där räknas en "önd fot" som
 medfödd hos en sådan människa. Därför
 fick man ofta höra gamla säga när en men-
 saka

ACC. N.R. *M. 6491:1-17*

Landskap: *Småland*

Upptecknat av: *Jenny Danielsson*

Härad: *Trinnevald*

Adress: *Knutsgård Jät*

Socken: *Jät*

Berättat av: *min själv*

Uppteckningsår: *1940*

Född år *1880* i *Kalfrick*

L.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

miska kom in i en ladvård och kunde säga "då va ena granna kreatur de hog". då svarade den som ägde djuren "Träs der dom i agsen". Det var en beviselse så di inte kunne göra djuren något om di svarade så. Om en människa med "önd fot" kom in i ett hus så kunde det bli otur med varje handa arbeten som förhändes. di gamla sade att en sådan människa hade den "tyän" (arten) med sig.

2. Jag har hört båda delar, att en människa med "önd fot" var både medpött och förvånvat. Förvånvat därigenom sålunda att modern medan barnet var litet tog vara på en vit orm, höll den och gav spadet

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland

Härad: Finnevald

Socken: Jät

Upppteckningsår: 1940

Uppptecknat av: Jenny Danielson

Adress: Finnevald Jät

Berättat av: mig själv

Född år 1880 i Hålsjövik

3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

åt barnet att dricka, det sades då att den han eller hon skulle kunna göra både ont och gott och även förutse vad som skulle hända och skulle kunna se det som inte andra såg.

3. Den skada som en sådan människa förorsakade andra människor var som förut talats om mot både människor och djur, en person med "ond fot" var trodd om att ont, blev gräddan dålig så hade den med "ond fot" förgjort att, var det svårt att baka bröd och korna så hade den förgjort att, därför så var det reaktigt för i tiden att de kastade glödande eld och vatten efter den som var trodd om att ha en ond fot, sen hade hon fört

ACC. N:R. M. 491:1-17

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielson
 Härad: Trinnervad Adress: Truttsågård gård
 Socken: Jät Berättat av: min syster
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1880 i Tralpsvik

4.
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

ingen makt, ty det sades att för eld och vatten
 skyr anda makter.

4. De arbeten och synsättningar som voro ut-
 satta för sådana människor vill jag här tala
 om en händelse från Växjö. En trädgårdsmäs-
 tare från Tralpsvik och en från Jät Anders till
 Olof, och Nordgren voro i Växjö och sålde grön-
 saker, den som skötsade dem var även från Jät
 boende strax härintill han hette Gustav från
 Södratorps men är nu död, han har talat om detta
 di kunde inte säga av sitt lars och gick därför
 och skaffade sig logi över natten, Gustav sade då
 att di måste väl taga vara på sitt lars. Så sade
 den gamle Anders till Olof där står nog vakt
 forts

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 5491:1-17Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielssonHärad: TinnerwaldAdress: Tinnergård JätSocken: JätBerättat av: mig sjelfUppteckningsår: 1940Född år 1880 i TorpssvikLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

frå morgonen när de kom dit så stod där en
man och höll en pråse full med lök i handen
han kunde inte lägga ifrån sig den förän
ägaren kom. Då sade den gamle trädgårdsmäs-
taren tack skall de ha för de har väktat los-
set i nate nu får de gå, då kunde han lägga
ifrån sig lökpråsen och gick snopren därifrån.

5. Vilka skyddsmedel som vidtogs för att
rädda sig från sådana människor. Den
pastor brukade säga att när det kom en så-
dan människa som var trodd om att ha
en "ond fot" så skulle man sprutta 3 gång
er genom handen eller kasta salt i elden
eller kasta eldglöd och vatten efter dem, forts

ACC. N:R.

M. 6491:1-17

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Saniehn

Härad: Kinnared

Adress: Tretagård gård

Socken: Gårds

Berättat av: av mig själv

Uppteckningsår: 1940

Född år 1880 i Tretagård

6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

men förr i tiden var di' på sin makt ty
 på di' mesta ställen var lagt stål knickst
 var och vitlög under traskeln både i stugan
 och sadugården, det troddes då att di' inte
 hade någon makt till att göra folk något.
 6. att det skulle ske något olyck med väven
 och vävarna var di' mycket rädda för. När
 det var otur vid vävning och vävars iordning
 sättande sades det, "det kommer väl när
 som haa väl angit må se". Därför var det
 vanligt när di' kom in i ett hus där di'
 varade en vän, man ^{eller} och kvinna att di'
 lyfte ögonen fört det ena benet så högt di'
 kunde och sade "så högt skäl", sedan det
 forts

ACC. N:R.

M 6491:1-17

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Jenny Danielsson

Härad:

Trimmervald

Adress:

Fruktstugård gård Jät

Socken:

Jät

Berättat av:

mig själv

Uppteckningsår:

1940

Född år

1886, Kallsvik

7.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

andra ännu högre och sode, ännu högre
skåb när den personen sen gick så sprötade
den som varade väven efter honom. Vid
vävningen kunde det vara så tätt så den
ena tråden efter den andra bar brast
Därför säg man alltid att en sex hängde
över vävstolen. När det var så tätt så
sades det "då komma väv när fjäteläpp"
En kvinna Maria Strömberg boende här i Jät
har berättat att detta hände i Prostavölle
en kvinna skulle gå och iklä en väv en sö-
lagnatt som låg ute på marken till blek-
ning, hon visste nog inte att den kvinna
som ägde väven hade en "ond fot." Det gick

forts.

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland

Härad: Finnevald

Socken: Jät

Uppteckningsår: 1940

Upptecknat av: Jenny Samuelson

Adress: Knutsagård Jät

Berättat av: mig själv

Född år 1880 i Halmvik

henne inte bättre än att hon fick ligga där
 och "värka" (dra i kops) väven hela natten och
 till långt fram på förmiddagen på söndagen
 när folket gick till kyrkan. Då gick ägarinnan
 till väven till henne och sade nu har du "håkat"
 länge och nu kan du få fritt. Så har jag
 hört gamla berätta om de som var födda
 med eller förvärvat sig "ond fot" att de kan-
 de göra både out och gat men mest out
 de kunde också kvarhålla folk så de inte
 kunde gå ifrån ett ställe. de kunde också
 ställa folk till att gå dit de inte ville om
 så har jag hört många gamla tala om detta
 de var mycket rädda för sådana människor.

Skriv endast på denna sida!

forts

ACC. N:R. M. 490:1-17Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielsonHärad: TrinnerwaldAdress: Trutnagård JätSocken: JätBerättat av: sig självUppteckningsår: 1940Född år 1880 i Stalpmick7.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7 En människa med "ond hand" kan inte låta bli att göra sin nästa ont men hon går ändå med en "tung fot" hon vill inte göra ont men kan inte låta bli därför känns det tungt att utföra det. Jag kan här tala om en händelse från Burkalanda i Urshults socken där min farter bodde det hände omkring 1870 där bodde en tarpargumma som kallades för "harragoneus Prestinga" (Prestina) farter och han var goda vänner men Prestinga kunde ändå inte låta bli att tjennjölka farter kor. Farter kom och fick se henne göra det hon frågade henne varför hon gjorde det. Ja Eva lilla ty så hette farter sade Prestina

ports

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. MB 491:1-17Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny LanielssonHärad: KinnaredAdress: Snutsagård JätSocken: JätBerättat av: min självUppteckningsår: 1940Född år 1888 i Kalpvik10.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ja hon inte lätta bli å göra då men de mao
tro att ja gea hit må en "tungå fot." "Barne
blev för darvada så foster kunde inte mjälka
dem di släpte inte ner mjälken när hon kom
och skulle mjälka dem, så har foster talat
om det och jag är postad hos henne.

8 En människa med "ont håll" det har man
väl ofta hört och kan få höra än i dag
den människan hang å "illa hollen" "då å ingen
som haolla å den" "hang haå et ont haoll må
se vad hang komma" med en sådan menas
en person som inte har någon karaktär i sig
en som ljugar, en som stjäl, en som lovar en
sak och inte håller det, en som di inte kan
lita på, en sådan är "illa hollen" var hon kommer
från

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6491:1-17

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Härad: Finnsboald

Adress: Frustragård Jät

Socken: Jät

Berättat av: mig själv

Uppteckningsår: 1940

Född år 1888 i Kallsvik

1 Uttrycket "ond fot" är av den betydelsen att en människa bara traktar efter att göra sin nästa ont. "Ond hand" av den betydelsen att hon vill inte göra sin nästa ont men hon inte låta bli. "Ont håll" av den betydelsen att människan inte har någon karaktär om sig utan framfusar i lögn och tjumeri as. v. "Ond tunga" en människa med "ond tunga" kan komma stor tröst åstad. jag har en gång hört en prest säga att när du går åstad bland mycket folk så lämna Tungan hemma. "Ond tunga" är av den betydelsen att den som äger Tungan kan ställa både sig själv och andra illa ut. "Ont öga" av den betydelsen att det ser för mycket och vill ha mer än det råar om

Skriv endast på denna sida!

forts

17.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R.

M 6491:1-17

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Lenny Janichson

Härad:

Kriemevald

Adress:

Tennsagård Jät

Socken:

Jät

Berättat av:

mög själv

Uppteckningsår:

1940

Född år

1880 i Stalpmick

124
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

J betydelsen "out håll", vill jag säga lite mera, det
 talas så om den människor som fört namn har
 hon ingen karaktär om sig då å ingen som håller
 å henne hang å inte å hållen". Men det har också
 talats så att hon släpper inte det som hon "haa
 faat haall om", det säges så "hang å enneten"
 (envis). "Håga" (detsamma som minnas) "hang men
 inte då" "då kan ja inte minnas" "haa hang gjöat
 got så mens hang det", men är det frågan om
 något out säger han "då mens ja inte (kommer ihåg)"
 || Slut det talas om en god hand, jag har hört
 gamla människor säga att en kvinna med god
 hand för välsignelse till hela sitt hus, di sade
 också att di skulle inte knyta näven "haare"
 (hårdare) "än då kunne gao nåt på ing å ut å ann"
 forts

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M36491:1-17Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielssonHärad: KimmerödAdress: Knutsgård JätSocken: JätBerättat av: my självUppteckningsår: 1940Född år 1880 i Tralpsvik13
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

vidare sådes det "då" gick mött got utao den näven" (handen) "hong va gohanta" (hade en god hand) så sådes det bland de gamla.

Med en god fot menas en människa som gärna vill göra sin nästa gatt om den sådes det hon gick med en goa fot dit, hon gick må "lätt" "steg" (steg). Betydelsen av "gatt håll" om den människan sådes det "hong å allti vät hollen" "hong ha gatt haolt om se" "hong å haollen på gatt". Ett gatt öga, den som är i berömning du ett gatt öga kan aldrig göra något ont ty hon vill inte se sin nästas för där, de gamla sade den hong eller kan "titta" (ser) så gatt, en god blick gör mer än många ord, ett gatt öga ser med bälbehag på det gatta ferts

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. M. 649:1-17

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Härad: Trinnerwald Adress: Trutsgård gård
 Socken: Jät Berättat av: mig själv
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1880 i Hallsvik

14.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12 Den skada som ännu ej kyrkotagna barn-
 föderskor kan vålla, hon fick ej taga nå-
 gon i hand förvån hon tagit prästen i hand
 ty det sådes att då stannade ej blodet, och hon
 fick en lång tid lida av blodflöde. Inte fick
 hon gå ut ty då fick trullen makt med
 henne, för i tiden var det tvärt förbjudet
 för en kvinna som ej var kyrktagen att gå ut
 efter solens nedgång. Det har blivit så långt
 fram på orten som nittonhundrade, då
 jag fick min första son, för i tiden fick ej
 heller någon kvinna före kyrkotagningen
 baka eller laga mat ty det ansågs för att
 man var oren och maten kunde ej ätas.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M 5649/1-17

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Härad: Krikenwald Adress: Trutabärd gård
 Socken: Jät Berättat av: min själv
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1880 i Tralpsvik

15.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Om en kvinna gjorde ett menfall, en förlo-
rad resa så pressade hon på så hon fick ta
gå presten i hand före någon annan, då gick
hon till kyrkan och ställde sig i vapenhuset
och pressade på när presten kom och han
tog henne i handen. Presterna viste så våld som
det förr i världen, och folket för övrigt gick inte
och hälsade på en kvinna som ställde sig så
ut med kyrkodörren förrän presten gått förbi
hennes. En kvinna som ej var kyrktagen fick
inte gå på begravning inte på bröllopp inte
i kyrkan. Sedan någon till ett hem där ett
barn var fött så tog de aldrig kvinnan i hand
ty hon ansågs att vara oren efter barnsängen

Forts

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland

Härad: Kinnared

Socken: Jät

Uppteckningsår: 1940

ACC. N.R.

M 6491:1-17

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Adress: Kretsagård Jät

Berättat av: mig själv

Född år 1888 i Kalpvik

16

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Liknande föreställningar om havande kvinnor
färv i världen var det många iakttagelser för dem,
en kvinna fick inte se på ett sår då fick bar-
net dåligt "läkemedel" (svårt att läka ett sår) Inte
fick en kvinna se någon död människa då
fick barnet "likhye" (gul hy) inte fick hon se i ett
myckethål då fick barnet ringa ögon, inte dricka
i en kanna eller i ett fat då fick barnet stor
mun, inte lukta på något surt ty då fick bar-
net "ongä aonge" (ond ande dräkt) inte stiga på
en grav ty då fick barnet ringa fötter, inte
sitta på kuggkubben ty då fick barnet sår i
ändan, inte sitta där varmt bröd legat ty
då färv barnet en stor anda, inte se i en grav

Havandeskap
och lyto.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6491:1-17

Landskap: Småland

Härad: Trinnevald

Socken: Jät

Uppteckningsår: 1940

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Adress: Trinnevald Jät

Berättat av: mig själv

Född år 1880 i Kålsvik

17.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ty då fick barnet "likshårnan" (engelskajukan)
inte taga någon i hand i en därnärning ty då blev
barnet gynnaktigt, likaså om hon stoppade något
i barnen, inte tala genom ett fönster, öppet fönster,
ty då blev barnet skrikigt, inte fick hon säga
på något t.ex. fiskhuvad som var kokta ty då
"seklade och svarade barnet sig" (det rann ur näsa
och mun, inte fick hon placka en höna ty då
blev barnet likadant i huden som en höna
ser ut när hon är plackad, placka fjäder av
en höna. Ja nu må jag stanna vid detta fast
jag har hört mycket mer, Jät i April 1940

Jenny Danielsson.